

Wychodzi codziennie oprócz Świąt uroczystych i dni niedzielnych. — Prenumerata w biurze Dyrekcji, Ulica Miodowa Nr. 487 i Kantorach. — Obwieszczenia przyjmują się za opłatą od wiersza druku: za 1-krotne obwieszczenie kop. 4, za 2-krotne kop. 6, za 3-krotne kop. 8. — Artykuły nadsyłane do zamieszczenia w Dzienniku nie zwracają się. — Listy przyjmują się tylko frankowane. — We wszystkim co dotyczy Dziennika należy odnosić się wprost do Dyrekcji

Prenumerata w Warszawie: Rocznie rs. 8. — Półrocznie rs. 4. — Kwartalnie rs. 2. — Miesięcznie kop. 67. — Bez odnoszenia w biurze Dyrekcji prenumerata nie przyjmuje się; — Numer pojedynczy kop. 5. — Za odnoszenie do domu opłaca się miesięcznie kop. 5. — Na prowincji na stacjach Poczty w Królestwie i Cesarstwie: Rocznie rs. 9 k. 20. — Półrocznie rs. 4 k. 60. — Kwartalnie rs. 2 k. 30. — Za przesyłkę w kopertach kwartalnie dopłaca się rs. 1.

W biurze Dyrekcji Dziennika Warszawskiego, można nabyć Nra 96, 114, 116, 205, 211, 212, 213, 314, 222, 223, 224, 225, 241, 242, 252, 253, 254, 279, 280, 282, 283, 284, 287, 291, 292, 300 tegoż Dziennika, zawierające Postanowienia Komitetu Urządzącego w języku polskim, po cenie kop. 2 za numer pojedynczy.

SPIS RZECZY.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY. — Warszawa: Przegląd polityczny. — Sprostowanie. — Kolonizacja wychodźców. — Księża Polscy w Rzymie. — Wyroki sądów wojennych we Lwowie. — Omowitronowejpruskiej. — Encyklika. — Ks. Napoleon Przepisy dotyczące medalu na pamiątkę poskromieniapolskiego buntu. — Okólnik głównego naczelnika zachodniego kraju. — Towarzystwo dróg żelaznych W.-W. — Zarząd instytutu muzycznego. — Sprawa duńsko-niemiecka. — Ameryka. — Anglja. — Austrja. — Francja. — Prusy. — O kwestji włosciańskiej w Królestwie Polskiem (dok.). — Opieun domowy. — Człowiek spadły z nieba. — Kronika. — Fejleton (Edward studjum).

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Warszawa d. 8 (20) Stycznia.

Korespondencja pomiędzy biskupami a rządem we Francji jeszcze się nie skończyła, lecz ponieważ straciła na zajęciu, bo listy biskupów, są z małą różnicą powtórzeniem jednych i tych samych argumentów, większa część dzienników paryzkich pozostawia dziennikom klerykałnym wyłączność ich zamieszczenia. Robią tylko wyjątek dla kilku nowych dokumentów, które w ostatnich dniach powiększyły te jednostajne akta, mianowicie zaś dla listu kardynała Gousset z Reims, w którym oświadcza iż zastosuje się do rozporządzeń rządu, wstrzymując się od odczytania

encykliki z ambony, lecz zastrzega sobie prawo rozesłania jej proboszczom w diecezji; dalej dla listu pisanego z Rzymu przez zapalczego biskupa z Nimes, którego *Gazette de Midi* nie śmiała powtórzyć w całości; nakoniec, dla pełnej uszanowania protestacji do Papieża, według *Temps*, napisanej przez jednego z najświetlejszych biskupów.

Gazette du Midi otrzymała ostrzeżenie za ogłoszenie części listu biskupa z Nimes, M-gra Plantier. Na nie się jej nie przydała ostrożność usunięcia z niego najwybitniejszych ustępów, a to co ogłosiła, było dostateczne dla ministra spraw wewnętrznych do dostrzeżenia w tem piśmie napaści przeciw prawom Cesarstwa i władzy nadanej radzie stanu przez konstytucję.

Monitor z 17 podaje wiadomości z Algierji które przedstawiają położenie południowej części prowincji Oranu, jako zadawalniające, i przewidują rychły koniec powstania. Przeciwnie na granicy tunetańskiej zaszła ważna walka pomiędzy wojskami beja, dowodzone mi przez Si Rustana a powstańcami Si-Aliben-Gedauma; huk dział było słyhać aż w Tebessa. Powstańcy którzy z początku uzyskali przewagę, potem zostali odparci z znacznymi stratami, a niektórzy schronili się na terytorjum algierskie.

Z Włoch niema nic ważnego prócz wiadomości nadeszłej do Marsylji 18-go, że kardynał d'Andrea, był w Neapolu postawiony jako kandydat do izby deputowanych. Niewiadomo czyby przyjął mandat, gdyby został wybrany.

Według telegramu z Paryża, Francja i Austrja, już od dawna zamieniły pomiędzy sobą wszystkie dokumenta prawodawcze i administracyjne, według których mają być uregulowane stosunki handlowe obu krajów. Obecnie biegle francuzcy i austriaccy, zajmu-

ją się przedwstępniemi badaniami, dla dalszych układów.

Według *Spectatora*, Królowa Angielska utworzy osobiście w d. 7 lutego posiedzenia parlamentu. Ponieważ ze wszystkich dzienników tylko sam *Spectator* podaje tę wiadomość, tem bardziej należy czekać na jej potwierdzenie, że inne dzienniki poprzednio zapowiadały iż w tym roku księżę Walji zastępować będzie Królowę.

W Prusach, ministerjalna *Zeidlersche Corr.* zaprzecza pogłoskom krążącym co do celu podróży księcia Fryderyka Karola do Wiednia i utrzymuje, że podróż ta nie ma wcale związku z kwestjami politycznymi.

Nordd. A. Z. podaje projekt adresu odcienienia Reichenspergera w izbie deputowanych, projekt, który jakkolwiek świadczy o życzeniu usunięcia rozdwojenia, naciska wszakże dość silnie na prawo konstytucyjne izby w ustanowieniu budżetu. Budżet, którego główne cyfry podaliśmy wczoraj, przedstawiony został w d. 17-ym b. m. izbie deputowanych.

Według ostatnich wiadomości z Ameryki, otrzymanych w Londynie 18-go b. m. a dochodzących do 7-go t. m., część armji Shermana, przepawiła się przez r. Savannah i wyparła stojące za rzeką pikiety skonfederowanych.

* *Pos. Z.* Roztrząsaliśmy niedawno polski projekt kolonizacji. Obecnie dowiadujemy się, że emigracja paryzka posłała do Richmond deputację, na czele której stoi b. dowódca powstańców Smoliński, która rozpoczęła już z rządem Stanów skonfederowanych Ameryki północnej układy względem odstąpienia pewnej przestrzeni gruntów na założenie kolonji emigrantów polskich. Rząd pomieniony oświadczył, że tym z pomiędzy emigrantów, którzy zaciągną się do armji skonfederowanej, nada bezpłatnie grunta po ukończeniu wojny, jako nagrodę za oddane w wojnie usługi. Na mocy tego warunku, znaczna liczba emigrantów

FEJLETON DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

EDWARD

(STUDJUM).

Pisząc to studjum literackie, miałem na celu odsłonić niektóre ujemne strony naszego społeczeństwa, które po dziś dzień jeszcze nie przestały bynajmniej istnieć, a których przyczyny nadzwyczaj łatwo można się domyślić. Chciałem uwydatnić jeden z charakterów tak pospolicznych w ostatnich czasach i zwrócić uwagę czytelników na te choroby moralne, których skutkiem było powstanie. Usta głoszące szumne frazesa i sofizmaty, których tysiące potworzył wiek ostatni a woli i siły do przeprowadzenia najprostszej prawdy w życiu brak najzupełniejszy, to jest cecha naszej epoki. Nic więc dziwnego, że skutkiem takiego usposobienia moralnego powstały wypadki, na których wspomnienie wzdryga się cywilizacja, chociaż ludzie którzy je wywołali, głosili że to zrobili w jej imieniu, i że zamiast głoszonej przez nich jakiejś mniemanej świętości sprawy, nie widzimy tylko brud i kał najokropniejszy.

Właśnie dzisiaj stanął mi na myśli człowiek, którego znałem blisko, kiedyś nawet kochałem go,

a któren w ostatnich wypadkach odgrywał ważną rolę. Edward O... był moim kolegą uniwersyteckim.

Wystawcie go sobie: piękny był tak, że mógł posłużyć za wzór do jakiejś grupy gladiatorów rzeźbiarzowi, malarz kaźden zostałby uderzonym pięknoscia jego twarzy; lecz wpatrując się głębiej w tę twarz, chcąc odszukać duszy, która się na niej malowała, uderzało mnie zawsze to, że ten człowiek nie ma siły i woli męskiej. Czy natura ludzka, to jest to z czem człowiek już przychodzi na świat, może się zmieniać dowolnie? Nie wiem, mnie się jednak zdaje że nie. Widziałem w Edwardzie tyle szczyrych chęci, widziałem nawet pracę nad sobą, a swej natury przewyciężyć nie potrafił. Może mi powiecie, że za mało pracował, jest to rzeczywiście zdanie bardzo uzasadnione, lecz powiedzcie mi czego na tym świecie uzasadnić nie można, a jednak zawsze nie będzie to prawdą bezwzględna.

Mojem zdaniem, są pewne epoki, które wydają takich — a są inne, które wydają innych ludzi, a piętna ich charakteru wypływającego z życia społecznego nie zetrzeć nie potrafi. Społeczeństwo nasze oddawna żyje jakimś życiem fałszywym; błąka się ono w krainach fantazji i utopij politycznych. Zamiast wyrabiać się samo w sobie, wykształcać ludzi i osobistości użyteczne, u nas kierunek jest zupełnie inny, chodujemy tysiące patriotów. Polityka i zagadkowy patriotyzm są u nas zasadą wszystkiego, bez nich, najzdolniejszy

człowiek nie będzie miał szacunku, najuczestniejszy będzie pogardzanym. Cóż więc dziwnego że wśród takich pojęć, wyrasta tysiące ludzi, którzy nie mając sobie wskazanej żadnej prawdy w życiu, błąkają się i marnują zostając patriotami, a jakże mało wymaga się od patrioty! Iluż to publicznych złodziei, którzy w czasie powstania okradli kasy narodowe powstałe z ofiar, chodzą dziś pomiędzy nami, i nikt im nie śmie zarzucić, bo są prawdziwi Polacy, powiadają o nich jeszcze w dodatku inni patrioci. Dziwnie obłąkało się nasze społeczeństwo! Edward był najwymowniejszym dowodem tego ogólnego obłąkania.

Niewytrwałość to była główna cecha charakteru Edwarda, gorąca jego dusza rzuciła nim jak piłką na wszystkie strony, a niezmiernie zdolności nie skierowane do żadnego stałego punktu, leżały bezużyteczne. Edward był patriotą. Nieraz na moje uwagi żeby się czemukolwiek bądź poświęcił specjalnie, odpowiadał mi: że u nas nie może być specjalistów, gdyż zanadto dużo mamy do myślenia o kraju, żebyśmy się mogli poświęcać czemu innemu wyłącznie. I Edward mówiąc tak, miał słuszną, powtarzał bowiem to tylko, o czem bezustannie mówiła i pisała emigracja, z której pism młodzież nasza czerpała wiedzę, i co powtarzali wszyscy dla których Przegląd Rzeczy Polskich był wyrocznią. A dla kogóż nią nie był!

Żeby wam lepiej określić Edwarda, muszę odszukać wspomnienia uniwersyteckiego. Było to

polskich dała się już w Paryżu zwerbować i werbunki trwają jeszcze w dalszym ciągu.

* *Osts. Z. Od granicy polskiej, 16 Stycznia.* Księża polscy, którzy schronili się w znacznej liczbie (?) do Rzymu, nie doznali tam tego przyjacielskiego przyjęcia ani tej pomocy, jakich spodziewać się mogli wnosząc z wielokrotnie przez Papieża Piusa IX-go wynurzanej sympatii dla sprawy polskiej. Przeciwnie, duchowieństwo tameczne przyjęło ich zimno i z lekceważeniem, i pozostawia ich po większej części własnemu ich losowi, tak iż wielu z nich widziało się zmuszonymi do opuszczenia stolicy chrześcijaństwa katolickiego i do szukania schronienia we Francji lub w Turcji. *Wytrwałość*, wychodząca w Brukseli, ogłasza, jako ostrzeżenie dla wychodźców polskich, zwłaszcza zaś dla księży, wyjątek z listu otrzymanego z Rzymu, którego autor, ksiądz polski, opisuje w następujący sposób przyjęcie jakiego doznał tam wraz z innymi duchownymi polskimi: „Nie przesadzę, gdy powiem, iż łatwiej byłoby zmieknąć kamień, aniżeli tutejszych kardynałów i monsignorów. Spółczucie i litość dla nieszczęśliwych, są to rzeczy wcale im nie znane. Umieszczono tu nas jak najgorzej, nikt o nas nie dba, nikt nam nie pomagał w chorobie, pokazywano na nas palcami, i nazwano nas w końcu „właymi mularzami.” Podobne z nami postępowanie i brak najniezbędniejszych potrzeb do życia, zmusza nas do opuszczenia świętego miasta i do szukania schronienia u innych ludów. Jedyną zasadą rządu tutejszego jest *non posumus et videbimus* (nie możemy i obaczmy). Tak nas odprawiano z nieczem wszędzie, ile razy o cokolwiek upraszaliśmy. Naturalnie, nikt nic nie otrzymał. Nie dziwię się już, przeto teraz temu, że podnoszą się głosy przeciw rządowi duchownym i że dopominają się o jak najszybsze reformy.”

* *Allg. A. Z. Lwów, 11 Stycznia.* Największy z procesów politycznych, który toczył się od roku, najpierw w tutejszych sądach cywilnych, a następnie, od marca r. z., przed sądem wojennym, został nareszcie ukończony. Wczoraj ogłoszone zostały oskarżonym wyroki w sprawie pp. Widmanów i ich spółników. P. Karol Widman, znany jako literat, brat jego Oswald Widman, b. porucznik wojsk cesarsko-austriackich, a ostatnio oficjalista prywatny, tudzież Baranowski, Bäcker, Romelo, malarz z Konstantynopola, Jan Załuski, technik, i służący p. Karola Widmana, Grzegorz Kot, zostali aresztowani w styczniu r. z., po dokonaniu wprzód w mieszkaniu p. Karola Widmana ścisłej rewizji. Z papierów znalezionych podczas rewizji miało okazać się, że wyż. wyszczególnieni oskarżeni brali udział w tak zwanej organizacji narodowej. Obecnie, po całorocznym badaniu, pp. Karol i Oswald Widmanowie uznani zostali winnymi zbrodni zdrady stanu, a pp. Baranowski i Załuski, przestępstwa naruszenia spokojności publicznej. Tutejszy sąd wojenny skazał p. Karola Widmana na 15 lat ciężkiego więzienia, brata jego Oswalda na 10 lat takiegoż więzienia, p. Baranowskiego

na 2 lata i p. Załuskiego na 1 rok więzienia. P. Romelo uznany został przed dwoma jeszcze miesiącami za niewinnego i otrzymał paszport na wyjazd do Konstantynopola. Służący Widmana, Kot, został *ab instantia* uwolniony od zarzutu udziału. Pp. Widmanowie i Baranowski założyli apelację do wyższej instancji. Nadmienić tu jeszcze wypada, że p. Karol Widman, oprócz powyższej kary 15 lat ciężkiego więzienia, skazany także został osobno na 15 miesięcy więzienia. Jako współpracownika czasopisma *Mieszczanin*, za napisany przezeń artykuł, sąd wojenny skazał go na 1 rok, a za artykuł umieszczony w 1862 r. w *Gaz. Nar.*, na trzy miesiące więzienia. Wyrok wydany przez tutejszy sąd wojenny w sprawie p. Józefa Bogdanowicza, skazujący go na 5 lat ciężkiego więzienia, został w Wiedniu w drugiej instancji obostrzony w ten sposób, że kara ciężkiego więzienia ma trwać 8 lat. Skazanemu służy jeszcze prawo apelowania do trzeciej instancji.

* *Journal des Débats* roztrząsając podobnie jak i wszystkie dzienniki francuzkie, w obszernym artykule, mowę tronową Króla Pruskiego i stanowisko izby, kończy takowy następnie: Dziś podobnie jak w 1862 r. druga izba zawezwana jest do ustąpienia przed niezłomnym postanowieniem Króla. Ale jakąż różnicą położenia pomiędzy obu epokami! i jakież smutniejsze znaczenie przybierają te same uchwały dziś, aniżeli w 1862 r.! jakież przeciwny wpływ wywrą na rozwój instytucji i władz konstytucyjnych w porównaniu z tym jakiby wywarły wówczas! W 1862 r. ustąpić, było to obrachowywać się swobodnie z rozsądkiem, a dziś będzie to ugiąć się pod koniecznością. W 1862 ustąpić było to wejść w układy z własnej najzupełniejszej woli z nowym ministerstwem, nie dobrze jeszcze utrwalać, niepewnym swej przyszłości, i postawić się w możności domagania się i otrzymania od niego, co do wielu ważnych kwestij, ustępstw równych tym, jakie zdecydowano się mu czynić w kwestji wojaskowej. Ustępować dziś, jest to uznawać triumf ministra, który przez wiele miesięcy pobierał podatek bez spółdziałania parlamentu; który bez parlamentu, raz po raz znosił, przywracał i scieśniał swobody prasy; który bez parlamentu, wyegzaltował zwycięstwem Düppelskiem dumę całego narodu; ministra wreszcie, któremu wszystko się powiodło, a nawet i nadewszystko najwyższe zachwalstwo względem przywódców opozycji parlamentarnej. Jest to więc jak przyznawać triumf, tak przykry dla tych nad którymi został odniesiony, jest to rozgrzeszać dotykana i ciągłą bezprawność; jest to ugruntowywać na nowo, a może na lat wiele, przewagę absolutną korony. A jednakże urok dodany koronie i ministerstwu przez szczęśliwe powodzenie wojny Duńskiej jest tak świetny, że napróżno się pytamy, jakim sposobem parlament mógłby nie ustąpić! Oto jest wielki przykład chybienia pory i przykrości jakie na siebie ściągają ci, którzy zapoznają takową! Kiedy widzimy takie błędy wywołujące z taką pewnością podobne skutki, zapytujemy się, czy polityka w

należytem pojęciu nie jest tem samem co sztuka obrachowywania przeznaczenia, i czy, z tego tytułu, nie jest najpiękniejszą i najpożyteczniejszą z umiejętności ścisłych. — W tymże samym przedmiocie pisze *La France* między innymi: Mowa Króla Wilhelma zapowiada żądanie kredytu na rozszerzenie marynarki narodowej; gdzież może się ona rozszerzać, jeśli nie w nowych portach, które jej dostarczą księstwa? Wspomina ona o bliskiem ukończeniu kanału łączącego morze Północne z Bałtykiem, którym statki wojenne pruskie będą mogły swobodnie przepływać przez Szwecję-Holsztyn. Oczewiście nikt się nie pomyli co do celu i znaczenia wszystkich tych oświadczeń i wszystkich tych czynów. Niemcy napróżno reklamować będą; zapowiedzą im że muszą ustąpić i milczeć, jak to zapowiadają w Berlinie izbie wyborczej. Wszystko to jest za nadto ważne i za nadto interesujące do zbadania. Tylko wielkie charaktery polityczne mogą stawiać czoło takim trudnościom, takim walkom, i prowadzić je, wskrosz skał i przeszkód z wytrwałością, śmiałością, energią, jednym słowem z geniuszem, jaki cechuje pan Bismarck. Izba która mu się opiera, ale która będzie miała wiele trudności w zrównoważeniu niezaprzeczonej popularności jakiej nabył, znajduje się w położeniu równie drażliwym jak niebezpiecznym. Ustąpić przed dumnym wezwaniem ministra, jest to upokorzyć się i zmaleć. Walczyć z nim, kiedy uczucie narodowe mu przyklaskuje, jest to narażać się na niepopularność. Zrezygnuj minister zapędził deputowanych pruskich w wąwóz bez wyjścia, z którego jak się zdaje, trudno z korzyścią wydobyć się mogą. Często porównywano p. Bismarcka z p. Polignac; ten sam cel, ta sama zaciętość, to samo starcie. Zabranie księstw, pod pewnemi względami, uzupełnia porównanie, przy wspomnieniu zdobycia Algieru. Ale jeśli położenia są podobne, to charaktery obu ministrów i natura ludów podległych ich władzy nie są sobie podobne. Jeśli p. Bismarck jest Polignakiem pruskim, to wypadki, aż do dziś, pozwalają powiedzieć że jest Polignakiem któremu się powodzi.

* *La Fr.* Znany tylko jeden prejudykat powołania biskupa przed radę stanu za nadużycie władzy. Zdarzyło się to w 1824 roku. Kardynał-arcybiskup Tuluzy kazał wydrukować list pasterski, który zawierał „propozycje przeciwne prawu publicznemu i prawom królestwa, przywilejom i niezależności korony.” Rozkaz królewski z 10 stycznia 1824 roku wydany w radzie stanu, oświadczał że w liście pasterskim kardynała arcybiskupa Tuluzy było nadużycie i nakazywał go unieważnić.

* *Le Monde* pisze: W niedzielę, 15-go stycznia, podczas mszy parafjalnej, biskup z Saint-Dié miał z ambony swego kościoła katedralnego alokucję, w której powiedział między innymi: „Potępiamy wszystko cokolwiek potępia encyklika z 8-go grudnia 1864 r.; naganiamy wszystko cokolwiek ona nagania, i to w duchu w jakim ona potępia lub nagania. Z drugiej zaś strony, ponieważ wyrazy tego, który otrzymał od Pana Naszego Jezusa Chrystusa moc wiązania i rozwiązywania, nie mogą być okute, ani

raz wieczorem; czytałem Michelet'a i myśl moja szybowała w przestrzeniach za lotną myślą francuzkiego autora, gdy wszedł do mnie Edward. Edward wpadł i już wszystkie książki miałem porzucić a na twarzy jego, gdy oglądał tytuły malowały się na przemian to niechęć, to zadowolenie, to ciekawość gdy spostrzegł nieznaną mu książkę. — Przyzwyczajony do wyskoków Edwarda, siedziałem spokojnie czekając aż pierwszy się odezwie.

— Słuchaj Kazimierz! rzekł nareszcie do mnie, zazdroszczę ci twego usposobienia, siedzisz i pracujesz jak mól, zawsze jednakowy, nie cię poruszyć głęboko nie potrafi.

— Rządziej może jak ciobie, odrzekłem z uśmiechem, ale głębiej za to.

— Więc ty powiadasz, że mnie nie głęboko nie zdolne jest poruszyć! Nie znasz mnie widać zupełnie, gdybyś znał wszystkie tajniki mojej duszy mógłbyś mnie inaczej osądzić.

— Wiecznie we wzruszeniach żyjesz Edwardzie to prawda, ale czyś choć jedną rzecz głęboko ukochał?

— Jaki nie ukochałem? Wiesz żeby mi kto inny coś podobnego powiedział, śmiertelnie obraziłbym się na niego.

— Tak, wiem, że często się zachwycasz, ale codzień czem innym, to się więc nie nazywa miłością ale entuzjazmem chwilowym, a wiecznie w so-

bie potrzebującym nowego żywiołu. Kochać co, to jest mieć przed sobą jeden wyłączny przedmiot który zajmie całe życie, a czy ty masz taki przedmiot, czy go znalazłeś? Chciałbym naprzykład wiedzieć co dziś jest u ciebie na pierwszym planie?

— Gniewasz mnie swoją mową, wyglądasz jak medyk, koniecznie chcesz wydstać na wierzch jakąś rzecz brzydka. Ażebym ja też zaczął zgłębiać twoją naturę, cóżbyś na to powiedział?

— I owszem, zgłębiaj, jam gotów do tego.

— Nie! ja jestem zanadto złośliwy, wiesz co ja bym zaczął od twojej powierzchowności!

— No to już nie będzie zgłębieniem mojej natury i usposobienia, ale opisaniem mojej powierzchowności.

— Dobrze niech i tak będzie! Więc zaczynam: ciepły szlafrok, wygodne pantofle, herbata i obiad w swej porze...

— Przepraszam cię, znów obracasz w deryżję zwykle akcesorja życia. Ja chcę żebyś ty wykazał zle i dobre mojej natury ludzkiej, a ty czepiasz się tego co ma może pewną śmieszność strone, ale jest niezbędnym życia warunkiem.

— No! to przestanę rzekł niechętnie, przyznając ci, że jesteś znakomitym człowiekiem jak... kaźden którego biografję napisał przyjaciel od serca. No! ale zawsze przyznaj się szczerze, że ty już nigdy nie będziesz żołnierzem!

— Przyznam ci się że niemam do tego najmniejszej ochoty, gdybym miał powołanie, tobym już wstąpił do wojska.

— Ale ja o tem nie mówię, żeby wstąpić do wojska ruskiego, ale naprzykład gdybyśmy się bili za Polskę, co musi koniecznie niedługo nastąpić, ty byś się został w domu?

— Mój kochany, słyszę od ciebie i od innych ciągle o tem, a przecież u licha jesteście studentami Uniwersytetu, a zatem już z obowiązku powinniście wiedzieć, że jeśli kto komu wydaje wojnę, to musi mieć wojsko, broń, arsenały, zapasy, prócz tego musi mieć tysiące innych rzeczy, a czy my mamy to wszystko?

— Nie bój się! przy dobrych chęciach wszystko się znajdzie, trzeba tylko chęci i nic więcej. Zaczniemy naprzód partyzantkę!

— Wierzę, że głupstwo można zrobić, ale naprawić go trudno, odpowiedziałem Edwardowi.

Jesliby mi kto zarzucał anachronizm, to odwołuję się do wszystkich, niech powiedzą sumienną prawdę, czy te myśli, które tak świetnie urzeczywistniły się w 1863 roku nie ożywały od dawna wszystkich patriotów. Garstka młodzieży uniwersyteckiej, poświęcająca się jedynie nauce i nie wierząca słowom z Przeglądu Rzeczy Polskich, że możność powstania leży w nas samych, była w ogóle nienawidzoną. I nie dziwnego—partyzantka była ideałem całej emigracji, która po 31 roku wszyst-

pozbawione swej skuteczności; ponieważ zresztą dokument, o którym tu mowa, otrzymał za pośrednictwem prasy dostateczny, jakkolwiek nie kanoniczny rozgłos, — przeto oświadczamy, że encyklika *Quanta cura*, dodany do niej *Syllabus complectens praecipuos aetatis nostrae errores*, i nareszcie zawiadomienie o jubileuszu, zostały w naszej djecezji ogłoszone i promulgowane."

* *Sat. Rev.* Nominacja księcia Napoleona prezesem rady tajnej musiała zwrócić uwagę świata politycznego. Francuzkie dzienniki ją tłumaczą w ten sam sposób, jak wszystkie rozporządzenia cesarskie tłumaczone bywają, t. j. odnośnie do życzeń, nadziei i obaw każdego. Ustawy tego kraju nie zostawiają prasie innej roli, prócz układania posłusznym i potakującym komentarzy nad rozkazami cesarza. Skoro tylko Tuilerje przemówiły, wierni dziennikarze najprzód z uwielbieniem wychwalają, a następnie zabierają się do objaśnienia zwykle z niewielkim powodzeniem tajemniczego tekstu. Każdy nakoniec znajduje w wyroczni to, co sobie wybiera i czego sam znaleźć w takowej pragnie; i tak zapatrzywszy się z różnych punktów widzeń na wyniesienie kuzyna cesarskiego, na to znakomite stanowisko, albo zagładę Papieża, albo wojnę z Austrią wyprorokować można. Ci którzy w tej nominacji chociaż cieni jakich wielkich wkrótce nastąpić mających przedsięwzięć upatrują, dowodzą przez to samo, że nieznaną im jest procedura, za pomocą której w Indiach wschodnich ułaskawiają dzikiego słonia, wzięwszy go pomiędzy już ułaskawionych. Celem podobnego połączenia nie jest, aby łaskawych słoni dzikimi, lecz aby dzikiego łaskawym uczynić. Ująć księcia Napoleona w wędzidła urzędowe, pokaże się może próbą bezużyteczną, to jednak nie przekona jeszcze ludzi bezstronnych, aby się cesarz chciał dać ponieść własnym swoim koniom. Jego Cesarska Wysokość ukazała już niewątpliwe oznaki niepowsięciącej zaciętości i uporczywości w demokratycznych swoich zasadach. Rewolucyjne opinie jego uważane są przez niektórych złośliwych ludzi za usiłowanie odgrywania roli, jaką tak niefortunnie Egalité za starej monarchii odgrywał. Rzeczą prawdopodobniejszą jest, że opinie te nie są bynajmniej udane, zresztą nie różnią się one bardzo od tych jakie w mniej świetnych czasach dostojny jego kuzyn wyznawał. Miarę różnicy zachodzącej pomiędzy dwoma Napoleonami stanowi właśnie odległość od Pól Elizejskich do Tuilerji. Jeden stał się odpowiedzialnym rządcą państwa, drugi pozostał niepowściągliwym nieco doktrynerem. Stawiając księcia na czele praktycznej i nowej gałęzi służby publicznej, cesarz może pragnie przekonać zapalonego swego kuzyna, że sprawy stanu wymagają zawsze rozsądku i umiarkowania; nie stracił on może jeszcze nadziei obrócenia niezręcznego i świętnego agitatora w człowieka praktycznego i męża stanu. Nadanie nowego życia instytucji rady tajnej cesarskiej, może być dla Państwa korzystnym, a może i potrzebnym. Ruch stanowi teorię drugiego cesarstwa; a skoro agitacje zagraniczne stały się niemożliwe, rząd francuzki wstąpi zapewne w drugi bardziej pokojowy okres wewnętrznej domowej czynności. Nowy prezes dosyć znajduje zajęcia bez wtrącania się do spraw politycznych, mogących zakłócić pokój w Europie. Kwestja

konstytucji algierskiej, wychowanie publiczne, decentralizacja prowincjonalna, rozszerzenie przedsięwzięć i robót publicznych, mogą dostatecznie zająć myśli i prace męża stanu we Francji.

Gdy *Journal des Débats* zawiadamia swoich czytelników, że nominacja księcia Napoleona jest triumfem wpływów liberalnych na dworze Tuilerijskim, lub gdy *Siècle* utrzymuje, że to jest odpowiedź na encyklikę Papieża, jest to czysty wymysł dziennikarski. Bezstronny spostrzegacz uzna, że domaganie się o wolność prasy nie stało się dla cesarza groźniejszym teraz aniżeli temu lat kilka. Co do spraw zagranicznych, mistrzowski ruch wsteczny w ciągu ostatnich miesięcy umożliwił cesarzowi zapatrywanie się z zimną krwią na sprawy świata. Żaden prąd sympatii lub interesów nie potrafił zakłócić pokoju z sąsiednimi państwami; zanadto także wagi przypisują encyklice Papieża, ci co sądzą, że takowa wymaga jakiego rozwinięcia sił przeciwstawiających ze strony cesarstwa. Jeżeliby brak tolerancji lub rozsądku ze strony Papieża był dostatecznym dla Napoleona III-go powodem, by zerwać z dworem rzymskim, już oddawna by swe wojska z Rzymu wycofnął i nuncjusza papieżkiego pozegnał. Jeżeli encyklika ta sprawiła jakie wrażenie na umyśle cesarza, o czem wątpić należy, nie jest to ani zdziwienie, ani gniew. Skutkiem tego manifestu będzie wzmocnienie się władzy cesarskiej w stosunku rozdzielu jako w łonie samego Kościoła wywoła. Stronictwo galikańskie rośnie w miarę kroków nierozsądnych dworu rzymskiego, a cesarz francuzki, gdy orły jego opuszczą brzegi Tybru, stanie się może schronieniem i nadzieją dla wielkiej części katolickiego Kościoła. Wybierając chwilę obecną dla wywołania sporu w łonie duchowieństwa francuzkiego, Papież okazał osobliwą niewiadomość symptomatów ukazujących się pomiędzy duchownymi we Francji. Wybór księcia Napoleona na nową godność nie jest bynajmniej odpowiedzią na cios, który zranił tylko może tego, kto go cisnął. Pomysł postawienia na czele swej rady tajnej polityka, który dotąd zaniedbał ochrzcić swe własne dzieci, może się zdawać dla niejednego osobliwym, lecz aby wzgląd podobny miał wpłynąć na postanowienia cesarza, przypuścić nie można. Nie jest to ani demonstracja przeciwko Piusowi IX, ani ustępstwo dla liberalistów francuzkich; jest to po prostu wzmocnienie władzy wykonawczej w obec liczących projektów administracji wewnętrznej się dotyczących, jakie rząd cesarza w wykonanie wprowadzić zamierza.

* *Rus. Inv.* Przepisy co do rozdawania medalu brązowego na pamiątkę poskromienia buntu polskiego w 1863—1864 latach. Na pamiątkę poskromienia polskiego buntu w 1863—1864 latach, ustanawia się dla wojskowych i cywilnych urzędników, medal brązowy, do noszenia na piersiach na wstążce, składającej się z kolorów państwa: czarnego, pomarańczowego i białego. Medal ten ustanawia się w dwóch kształtach: jasny i ciemny. 1. *Jasno-brązowy medal.* Prawo do noszenia tego medalu nadaje się: a) Wszystkim generałom, sztab i ober-oficerom, a także frontowym i niefrontowym niższym stopniom wojsk, straży granicznej, zniesionych obecnie 3 małorosyjskich konnych pułków kozackich gubernji czernihowskiej i połtawskiej i konnej secyny mi-

licji powiatów dynaburskiego i rzeczycyckiego, którzy w ciągu 1863—1864 lat mieli udział w działaniach wojennych przeciw polskim buntownikom w Królestwie Polskim i zachodnich gubernjach, również jak i tym, którzy chociaż nie brali czynnego udziału w właściwych wojennych działaniach, znajdowali się wszakże w czasie poskromienia buntu przy tychże wojskach dla wykonywania innych służbowych obowiązków. b) Medykom, audytorom i innym urzędnikom cywilnym wydziału wojskowego, również jak i księżom, którzy znajdowali się natenczas przy wspomnianych wojskach, i c) Dymisjonowanymi niższym stopniem, włościanom i osobom wszelkich stanów, jeżeli miały udział w potyczkach z buntownikami z orężem w rękę. 2. *Ciemno-brązowy medal.* Medal ten udziela się według uznania głównych naczelników w Królestwie Polskim i w zachodnich gubernjach: a) Osobom będącym w służbie, tak w wydziale wojskowym jak i cywilnym, które przyjmowały szczególnie pożyteczny udział w administracyjnych rozporządzeniach rządu w Królestwie Polskim i zachodnich gubernjach. b) Osobom duchownym, wszystkich wyznań, które czynnie pomagały do poskromienia buntu. c) Wiejskim mieszkańcom, którzy znajdowali się w straży wiejskiej w zachodnich gubernjach, z wyjątkiem tych, którym zdarzyło się mieć udział w działaniach wojennych i dla tego mających prawo do otrzymania medalu z jasnego brązu. d) Dymisjonowanymi niższym stopniem, włościanom i osobom wszystkich stanów, które w ciągu buntu otrzymały nagrody za przywiązanie do rządu. Następnie nie mają prawa do otrzymania nowo-ustanawiającego się medalu: a) Znajdujący się pod sądem lub śledztwem, do ukończenia prowadzonych co do nich spraw, i b) kontraktowani marketanowie, krawcy i w ogóle ludzie najemni, jeżeli wszystkie te osoby nie brały rzeczywistego udziału w potyczkach, z orężem w rękę, lub nie zasłużyły na otrzymanie nagród za zasługi okazane względem rządu.

* *Rus. Inv.* Okólnik głównego naczelnika północno-zachodniego kraju do gubernatorów: wileńskiego, kowieńskiego, grodzieńskiego, mińskiego, witebskiego i mohylewskiego, z dnia 19-go października 1864 roku, powiada pomiędzy innemi: Zaburzenia polityczne, jakie miały miejsce roku zeszłego w kraju tutejszym, wstrzymawszy przez niejaki czas prawny bieg interesów i porządek administracyjny, wywołały szybkie i energiczne środki dla ukrócenia bezładu, jaki polskie stronictwo rewolucyjne pod hasłem rokoshu usiłowało rozszerzyć w tym kraju. W skutku przedsięwziętych środków, rokosh przytłumiono w samym początku, wykryto cały szereg towarzystw tajnych, i dotąd wszelkie ich zamiary buntownicze bacznie są ścigane. Tymczasem zeszłoroczne zawichrzenia polityczne musiały pozostawić ślady chwilowego rozstroju interesów i porządku, co jest niuniknionem przy anormalnym stanie kraju. Wydane jedne po drugich rozporządzenia, ułożone teraz w jedną systematyczną instrukcję dla zarządu wojskowo-cywilnego, niemniej objęte w dodatkach do tejsze, świadczą, że dla przecięcia złego potrzeba było zmienić w niektórych razach ustanowiony porządek, albowiem prawo będące w rękę wykonawców, którzy po większej części należeli do rokoshu, nie mogło mieć właściwej mocy, świętości i nietykalności. Obecnie, w ustanieniu czynności co do usmierzania rokoshu i przytłumienia buntu, zająć się należy ustaleniem prawego porządku, oraz urządzeniem kraju i wewnętrznej jego administracji. W tym celu uznawszy potrzebnym, aby naczelnicy gubernji, nie porzostając na wiadomościach, doniesieniach i rozporządzeniach piśmiennych podwładnych sobie władz guber-

kie swoje usiłowania ku temu wyczerpała; kto nie wierzył w udanie się jej, nie był patryjotą.

— No! ale co tam! rzekł do mnie Edward złośliwie, już ty zawsze nie będziesz żołnierzem.

Patrzyłem na niego obserwując jak on obracał w karykaturę wszystko co się nie zgadzało z jakimś niewyraźnym poczuciem piękna, którego zarodek miał w swej duszy. Ideałem Edwarda były czasy rycerskie i wszystko do nich stosował. Nic dziwnego więc, że ja w szlafroku i z książką w ręku nie mogłem się wydawać mu inaczej, jak tylko śmiesznym.

Edward przeszedłszy się parę razy po pokoju stanął przedemną i wzięwszy mnie za rękę powiedział:

— Nie gniewaj się na maie Kazimierzu!

— Zlituj się! jażbym się miał na ciebie gniewać? Ot pogadamy o czem innym. Co robisz teraz na przykład!

— Nie! formalnie nie! jestem podobny do bezcki rozeschniętej, brakuje mi żywiołu do życia—powietrza!

— No! to bardzo źle! kiedy tak.

— Biada, że na tym świecie wszystko jest tak

zimne, tak wszystko potrzebuje wyrachowania, że ja—ja na nim nie mam nic do roboty!

— A wszakże piszesz Edwardzie?

— Pisałem—lecz teraz przestałem już pisać—nie mam materiału, jestem czezy. Ostatnią rzecz którą napisałem przyniosłem właśnie z sobą, chciałem ci ją przeczytać—jeśli nie zaśniesz.

— I owszem—słucham!

Edward siedział przedemną na krześle, długie jego włosy szatynowe spływały mu po twarzy, czoło ubrało się w zmarszczki, a oczy ogniste za każdym odcieniem światła jak kameleon mieniły się w tysiączne barwy; cudnie był piękny wtedy. Wyjął świstek papieru z kieszeni i dźwięcznym głosem zaczął mi czytać:

Już dawno! ach dawno! pod słońcem Kaukazu,
Gorącym i skwarnym jak piekło,
Czekałem wciąż gotów do bitwy rozkazu,
I życie z dnia na dzień się wlekło.

Daleko! daleko! zostawiłem żonę,

I syna—a miał już trzy lata,

I wiecznie me myśli leciały w tę stronę,

Tam do nich gdzieś w inną część świata.

Pomiędzy skałami stał szwadron noclegiem,

A piękny był szwadron i dzielny,

Gdy na Czerkiesów wypuszczał się biegiem,

To niby jak zastęp piekielny.

Broń palna chybiła—lecz szaszka nie minie

I dobrze też znali nas oni,

Że gdy się nasz szwadron puści po równinie,

Czerkiesów za Karsem dogoni.

Tu Edward uciął, i z tą szybkością ryby, która w zwierciadlanej wodzie robi tysiące poruszeń, rzekł do mnie: Ty wiesz, że ja nigdy nie w życiu nie skończyłem jeszcze—więc i tego nie skończę—Dobranoc! Będę dziś czytał Hegla; jak się przekonam, że w obecnej chwili Pan Bóg objawił się we mnie, co może być rzeczą bardzo naturalną i prostą, to ci przyjdę o tem powiedzieć.

I wyszedł deklamując.

Takim był Edward.

Była to natura hojnie uposażona, brakowało w niej tylko ładu. Gdyby Edward należał do innej narodowości, być może żeby został pisarzem—u nas... ale zaraz, czekajcie, niech wam dokończę tego studium. (d. c. n.)

njalnych, przekonali się osobiście o stanie tych władz. Wzywam ich, aby zwiedzili osobiście swe gubernje i odbyli rewizją wszelkich władz tak sądowych jakoteż administracyjnych, zwracając szczególną uwagę na urzędników do składu ich należących, a mianowicie do zarządu wojskowo-cywilnego i policyjnego, oraz na to, czy działania ich odpowiadają w zupełności zamiarom rządu i zwierzchności miejscowej; a skoro dostrzeżone będą jakie nieporządki w prowadzeniu spraw, uchybień w ścisłym wykonaniu rozporządzeń, nadużycia władzy, albo urzędnicy ci okażą się niezasługującymi na zaufanie, gubernatorowie mają niezwłocznie przedsięwziąć stosowne środki dla uchylenia nieporządków i nadużyć, niemniej dla usunięcia osób, które takowych się dopuszczają.

* *Towarzystwo Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej.* Dla wypełnienia zobowiązań Towarzystwa wynikających z aktu nadawczego co do przywieżenia Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej do należytego stanu, Rada Zarządzająca Towarzystwa uchwaliła dalszą emisję akcji w liczbie sztuk dwadzieścia pięć tysięcy; wzywa przeto osoby którym służą prawa zawarowane w § 8-m Ustawy Towarzystwa i które życzą z nich korzystać, aby w przeciągu czasu do dnia 13 (25) lutego roku bieżącego prawa te i żądanie otrzymania przypadających dla nich akcji, objawiły w Kasie Głównej Towarzystwa w Warszawie, albo u Zjednoczenia Bankowego Szlązkiego w Wrocławiu i najpóźniej do tejże daty uiszczyły przypadającą za akcje należność po rubli srebr. sześćdziesiąt za sztukę, z dopłatą kop. 60 procentu, razem więc po rs. 60 kop. 60 za każdą akcję. Akcje nowo wypuszczające się opatrzone będą kuponami dywidendowymi za rok eksploatacyjny 1865 i będą należały do losowania przypadającego w miesiącu październiku roku b. Ośm akcji dawnych dają prawo otrzymania jednej akcji nowej z niniejszej emisji; żądania więc objawione przez posiadaczy dawnych akcji, o tyle tylko mogą być w zupełności uwzględnione, o ile dają się podzielić przez 8. Dla udowodnienia praw swoich wypływających z posiadania dawnych akcji, posiadacze takowych winni do oznaczonego wyżej terminu złożyć je bądź w Kasie Głównej Towarzystwa w Warszawie, bądź u Zjednoczenia Bankowego Szlązkiego w Wrocławiu, z dołączeniem spisu numerów sporządzonym w dwóch egzemplarzach jednobrzmiących, i objawione żądanie otrzymania akcji nowych usprawiedliwić jednym egzemplarzem tego spisu, opatrzonym poświadczeniem Kasy co do dopełnionego depozytu. Na uiszczone opłaty należności za akcje, udzielane będą kwity tymczasowe, — po upływie zaś terminu wyżej oznaczonego t. j. po dniu 13 (25) lutego, Kasy właściwe wyżej wymienione w Wrocławiu lub Warszawie, wydadzą interesantom tak akcje zdeponowane, jako też akcje nowe za zwrotem rzeczonych spisu poświadczonego i kwitu tymczasowego.

* *Zarząd Instytutu Muzycznego* zawiadamia osoby interesowane, iż z uwagi że na bieżące półrocze, zgłasza się wielka liczba kandydatów i kandydatek do Instytutu Muzycznego, postanowił uwzględnić prośby tychże, przeterminować jeszcze jeden dzień do zapisów oraz składania egzaminów, mianowicie w Poniedziałek dnia 11 (23) b. m. i r., od godziny 10-tej do 12-ej dla kandydatów i od 2-ej do 4-ej dla kandydatek, — kurs zaś wykładanych nauk w Instytucie rozpocznie się z dniem 12 (24) t. m. i r.

* W dniu 19 Stycznia 1865 r., urodziło się w Warszawie *Chrześciana* płci męskiej 8, żeńskiej 7; *Starozakonnych*: płci męskiej 22, żeńskiej 25; razem 62; zaślubieni: *Chrześcianie* Nowolecki Wincenty oficjalista prywatny, z Tworda Marjaną; Jakóbski Józef kamerdyner, z Mrokowską Pauliną; *Starozakonni*: Zelig Halbera, z Chana-Ruchlą Gelbfau; Zelma Majer Erlich, z Ajdlą Alterlewy; Kleiff Michał rzadca domu, z Moro Rozalją; Benjamin Brazylja czapnik, z Fejgą Eizenman; Gecel Karlsbad krawiec, z Lewą Wartman; Szmul Popiel doróżkarz, z Mirłą Winogora; Lewek Witman muzyk, z Ruchlą Zylberberg; Icyk Kinberg, z Dobą Klau-singer; Malkijel Gryman krawiec, z Goldą Goldszald; Szaja Bogaty, z Ruchlą Przepióra; Mordka Szttern, z Ruchlą Klejn; Izrael Prezman, z Jobelą Fogelbest; Daniel Rozenwoth, z Jente Fenzstäck; Abraham Estersohn, z Ryfką Herszensohn; Halonas Hanch, z Lają Pfefermink; Wetsztejn Ber faktor, z Mendalijon Fajgą; *Zmarli*: *Chrześcianie*: Kozicki Roch lat 69, urzędnik; Zofja Majewska lat 75, emerytka; Chranowski Kaeper lat 41, wyrobnik; Więckowska Sabina lat 2, córka służącej; Gaszczńska Anna rok 1 1/2, córka rządcy domu; Lefeld Antoni lat 2 1/2, syn stolarza; Biernacka Aniela lat 30; Leśniewski Ludwik lat 2 miesięcy 6; Wiśniewski Rafał rok 1 miesiąc 3; Wernik Teofila miesiąc 9; Zieczorek Marja lat 63; Antoni Chiliański lat 25, czeladnik stolarski; *Starozakonni*: Dawidsohn Aron rok 1; Neutrener Balbina rok 1; Wejs Jakób rok 1; Rejzensztadt dni 2.

* W dniu wczorajszym przyjechał do Warszawy rzeczywisty radca stanu *Mitkiewicz* z Frankfurtu.

Sprawa duńsko-niemiecka.

* *N. Preus. Z.* Rozpoczęto już układy, jak donosi *Schl. Holst. Corresp.* o przyłączenie księstw do

związku pocztowego niemiecko-austriackiego. Układy te będące w biegu, pomyslny przyniosą rezultat, zwłaszcza, że przyłączenie to rzeczywiście okazało się potrzebą.

Ameryka.

* *Le Mon. Un. s.* Listy prywatne z Ameryki donoszą o mającej nastąpić zmianie gabinetu w d. 4 marca r. b. jako w dniu, w którym prezydent Lincoln rozpocznie perjod drugiej swojej prezydentury.

* *Ind. bel.* podaje wyciąg z listu, który zdaje się przedstawiać położenie rzeczy w Stanach Zjednoczonych w dosyć prawdopodobnym świetle. Zapół publiczności podniecony chwilowo czynami Shermana, już z powodu zdobycia Savannah, już też nadziejami położonemi w wyprawę przeciw Wilmingtonowi, ustął nareszcie i przeszedł w spokojne rozumowanie. Mówią, że przechodzimy obecnie w epokę wojennego *statu quo*. W Tennessee armje zaczęły być bezczynne od przeprowadzenia się przez rzekę, — które zabezpieczyło Hooda na pewien czas; z pod Savannah, także niepodobieństwem jest, ażeby generał Sherman był w stanie ścigać jen. Hardee, który za bardzo oddalił się od niego. Być może, że Sherman przygotowuje się obecnie do wyprawy przeciw Richmondowi. Ale na to potrzeba czasu, tym więcej, że siły związkowych, jakie ma przed sobą i na lewym skrzydle, zostały znacznie powiększone, i że nie poszczęści się mu odbyć podobnego marszu jak w Georgji, bez spotkania w drodze nieprzyjaciela. W Wirginji, z powodu dwóch przyczyn stojących na przeszkodzie, nie podobna jeszcze przedsięwziąć znaczniejszych operacji: najprzód ostrość zimy, a powtórnie osłabienie armji nieprzyjacielskiej pod Petersburgiem, którą potrzeba było rozlokować na innych punktach w znacznych oddziałach. Nie ulega wątpliwości, że kiedy Shermanowi uda się czego można się spodziewać, złączyć się z armją Granta, i gdy równocześnie jen. Lee powoła oddziały potrzebne do obrony Richmondu, że wtenczas mogą zajść stanowe wypadki na które liczą, ale to stać się jedynie może jedynie na wiosnę. Tymczasem opinja publiczna w Nowym Jorku, jak jeszcze dawno tego nie było, nie przestaje pokładać zaufania w szczęśliwym rezultacie wypadków; jako dowód tego zaufania, pisze korespondent, jest to, że wiadomości o niepowodzeniach pod Wilmingtonem nie wywarły żadnego wpływu na papiery publiczne.

Anglja.

* *N. Preus. Z. Londyn, 14 Stycznia.* Księżna Chartres, małżonka wnuka Króla Ludwika-Filipa, wczorajszego dnia w Morgan house pod Richmondem powiła córkę.

Austrja.

* *Dresd. J.* Redaktor pisma „Tagesotte aus Bohmen” p. Kub, z powodu popełnionej obrazy jednego z członków domu cesarskiego, objętej § 64 prawa karnego, został skazany na 2 miesiące więzienia i z obostrzeniem przez samotne zamknięcie co 1-go i 3-go piątku przez czas trwania tej kary, oraz na zapłacenie kosztów procesu. Jednocześnie skazano go na utracenie z kaucji fl. 300 na rzecz pragskiej kasy ubogich.

Francja.

* *La Fr. Paryż, 17 Stycznia.* Pewien dziennik postawił kwestję, czy dla pociągnięcia kardynała-senatora do odpowiedzialności przed radą stanu, potrzebne jest upoważnienie senatu. Ponieważ orzeczenie nadużycia władzy, nie pociąga za sobą karygodności w właściwym tego wyrażeniu znaczeniu, ani nawet kary pieniężnej, przeto uprzednie upoważnienie ze strony senatu nie jest potrzebne. Gdyby rada stanu, zamiast poprzestania na orzeczeniu nadużycia władzy, odesłała dygnitarza kościelnego, którego sprawa jest jej powierzona, przed trybunał sądowy, w takim razie można by odwołać się do prerogatywy parlamentarnej.

Prusy.

* *Nordd. A. Z. Berlin, 17 stycznia.* Minister spraw wewnętrznych przemówił na dzisiejszem posiedzeniu izby deputowanych w ten sens:

„Panowie! Na wczorajszym posiedzeniu, wasz p. prezes widział się spowodowanym do tego, że wraz z podziękowaniem izbie za ponowny jego wybór, wystąpił z ostrą krytyką przeciw postępowaniu rządu i z posępnym obrazem położenia kraju. Omiągam kwestję, jakim prawem pan prezes, jeszcze przed ukonstytuowaniem izby i pod nieobecność reprezentantów rządu, mógł wystosować ogólne oskarżenie przeciw ministerstwu, podczas gdy przyrzekł był przed chwilą, że pełnić będzie

bezstronnie obowiązki swego urzędu. Lecz mogę i muszę rzucić pytanie: Jakie wrażenie musi to sprawić na naszym królewskim panu, na rządzie i na kraju, gdy wkrótce po usłyszeniu z ust monarchy szczerego życzenia, „ażeby sprzecznosci pomiędzy rządem i izbą deputowanych zostały usunięte”, — prezes tejże izby może zaledwie doczekać się czasu, ażeby z ważnego stanowiska, które obejmuje, oświadczyć wyraźnie, że sprzecznosci te nie były nigdy tak rażące jak teraz, i że porozumienie możebne jest jedynie pod warunkiem, że rząd zdecyduje się pójść drogą którą postępuje izba deputowanych. Rząd królewski może jedynie ubolewać szczerze nad krokiem p. prezesa; lecz chociażby takowy miał uzyskać uznanie ze strony większości izby, rząd nie pozostanie niewiernym swym zamiarom, skierowanym do porozumienia. I my także sądzimy, że zajmujemy stanowisko „na opecie prawa”, i że obowiązkiem jest naszym nie pozwolić ażeby nas z niej wyparto. O ile atoli może się to pogodzić z tym obowiązkiem, będziemy usiłovali dowieść tak w formie jak i w samej rzeczy, że życzenie nasze co do usunięcia istniejących sprzecznosci jest szczerze”.

* *Nordd. A. Z. Berlin, 17 stycz.* Na skutek rozporządzenia ministra wojny, ma być niezwłocznie doprowadzone do skutku stanowe rozwiązanie kompanij roboczych: gwardji, tudzież drugiej i trzeciej rzemieślników. Oficerowie tych trzech kompanij wrócą do służby w tych brygadach artylerji, z których zostali odkomenderowani. Oficerowie zatrudnieni przy rzemieślnikach i przy zarządzie tutejszych warsztatów artylerji, mają pozostać na swych dotychczasowych stanowiskach do czasu wejścia do utworzyć się mającego składu administracji.

* *Zeidl. Cor.* Niektórzy politycy, przypisujący podróży księcia Fryderyka-Karola do Wiednia cel układow w przedmiocie organizacji niemieckowo-wojskowej, powołują się znowu na tę okoliczność, że w orszaku księcia znajduje się generał Moltke. Okoliczność ta jednak w prosty tłumaczy się sposób przez to samo, że generał Moltke w czasie wojny był przez długi czas szefem głównego sztabu przy naczelnym wodzu. Podróż księcia nie zostaje także w żadnym związku z bieżącymi kwestjami politycznymi. Chociaż wprawdzie dzienniki wiedeńskie upominają, że podróż księcia pruskiego do Wiednia polityczne ma znaczenie, twierdzeniu temu nie chcemy przeczyć w ogólności zaprzeczając i wynurzamy nasze przekonanie, że wymiana myśli pomiędzy Cesarzem, którego także żywo obchodzą sprawy wojskowe, a księciem ozdobionym świeżo wawrzynami, zbawienne przynieść może owoce.

O sprawie włościańskiej w Królestwie Polskiem.

(dokończenie, patrz Nr. 14)

Do jakiego stopnia rząd działa ostrożnie, można się przekonać z tego co następuje: Ze sprawozdania widzimy, że do końca października z pomiędzy *komorników, chatupników* i t. d. uwłaszczono 20,316 osób. Cyfra ta prawdopodobnie cokolwiek się zwiększy; wszelako dosyć jest porównać tę liczbę uwłaszczonych z 1,300,000 włościan mających mało gruntu lub nie mających go wcale i zmuszonych szukać wyżywienia z wyrobku, aby przyznać że komisje postępują z największym umiarkowaniem w przyznawaniu praw gruntowych. Cóż potem znaczą owe rozumowania o podziale gruntów? Co powiedzieć o złośliwych pogłoskach rozsiewanych przez prasę zagraniczną, jakoby zamiarem rządu było odebrać grunta od szlachty i rozdać tym 1,300,000 włościan, którzy ich nie mają wcale lub mają za mało? Przytoczony tu fakt przekonywa, o ile wierzyć można słowom *Gazety Krzyżowej*, „ze członkowie komisji, pobierający po 3,000 rsr. płacy, zjeżdżając do dóbr, decydują podług fantazji do kogo mają należeć tam grunta.” Czyż nie mamy prawa z całym oburzeniem powstawać na te niesumienne i niedorzeczne zarzuty? *Gazeta Krzyżowa* dotyka szczególnie tej okoliczności, że w niektórych domach mieszczą się po cztery familje komorników, t. j. włościan małe cząstki gruntu mających; podług więc zdania tej gazety, fakt ten przekonywa, że te domy są prywatną własnością obywatela, przez którego były wynajęte, — bo inaczej, jakże być może, żeby włościanin przyjął do współki na mieszkanie obcych ludzi? Wszelako w istocie rzecz jest bardzo prosta. Używając nieograniczonej samowolności, właściciele polscy osiedlali bardzo często w jednej chałupie włościańskiej, przy zamieszkałej w niej familji po 2 lub po 3 innych; lecz dowolność taka, wi-

klając istniejące stosunki, nie mogła wszakże zniszczyć pierwsiastkowego prawa własności. Obok chałup włościńskich znajdują się wprawdzie zabudowania wystawione przez właścicieli dla wyrobników, wynajmowanych przez nich do pracy, ale takie zabudowania, czyli koszary, pozostają nie-
tknięte i do nich moc ukazu 19 lutego nie rozciąga się. W sprawozdaniu wyłożone są postanowienia komitetu urządzającego, wydane dla zastosowania się komisji, szczegółowo objaśniające w tej mierze artykuły Najwyższego Ukazu. Jeżeli ze strony komisji zaszły jakiegokolwiek pomyłki, właścicielom służy wszelkie prawo zaskarżenia ich decyzji. *Gazeta Krzyżowa*, zdaje się, nie polegając na tem prawie, podjęła się bronić interesu osób, które ucierpiały jakoby z tej niesprawiedliwości; w takim wszakże razie stosowniej byłoby wskazać fakta, a nie występować z gołosłownymi i bezzasadnymi zarzutami.

Z tego wszystkiego możemy, zdaje się, niewątpliwie wnosić, że takie fakta wcale nie istnieją. Nierównie łatwiej jest obywać się próżnymi frazesami o komunistycznych dążnościach komitetu urządzającego i jego komisji, a niżeli otwarcie i jawnie wykryć wypadki zejścia jakoby komisji i komitetu urządzającego z drogi wskazanej przez Najwyższy Ukaz z dnia 19 lutego. Nieprzyjaciele sprawy włościńskiej w Królestwie Polskiem mają dosyć powodów trzymać się tej taktyki; wola oni szerzyć wieści, jakoby zaszczycone zaufaniem rządu osoby w Polsce kierowały się nie wyraźnym brzmieniem ukazu, a jakimiś sekretnymi instrukcjami, otrzymywanymi niewiadomo od kogo; wola wystawiać w najniekorzystniejszym świetle usposobienie ludności włościńskiej, zapewniając, jakoby niezadowolenie między włościńskimi, pomimo nadanych im praw, stało się ogólnem, jakoby włościńskie, otrzymawszy grunta, odmawiają opłaty wszelkich powinności; nie wahają się oni głosić to kłamstwo, chociaż dobrze wiedzą, że nigdy a nigdy włościńskie nie uszczęli tych powinności z taką gotowością i akuratnością jak w roku teraźniejszym, że nawet nie potrzebowano używać żadnych środków zmagających, żadnych ekscytacji ani zagrożeń. Uciekając się do tego podstępny, polskie rewolucyjne pisma, które zdołały poniekąd wprowadzić w błąd prasę europejską, uwodzą się wiadomem marzeniem: wiedząc z jaką łatwością udało się szlachcie polskiej obejść prawo z roku 1846, one, rozumie się, gotowe byłyby spróbować tego i teraz! Zasada, jakiej trzymali się one wtedy i jakiej trzymają się dotąd, — jest jedna i ta sama: zupełne zaprzeczanie ze strony szlachty wszelkich osobistych i gruntowych praw ogromnej masie ludu, który zostawał w jej zależności. W 1846 roku szło o tę część ludności włościńskiej, która użytkowała (rozumie się względnie) z pewnej przestrzeni gruntu; teraz zaś idzie o włościńskich, posiadających mniejsze części ziemi. Lecz okoliczności zmieniły się. Jakkolwiek zręcznie toczy się intryga, jesteśmy jednak pewni, że nie potrafi ona oszukać opinii publicznej. Wymagania słuszności, wymagania normalnego rozsądnego porządku rzeczy są nierównie silniejsze od wszelkich roszczeń egoistycznych, i na ten raz niewątpliwie odniosą one przewagę na tem polu, gdzie tak długo i z takim niestety powodzeniem miały sobie zaprzeczanie zwycięstwo.

Opiekun Domowy.

Rozbierając prospekt tego tygodnika, nadmieniliśmy, że wrócimy do niego w swoim czasie. Mamy obecnie przed sobą trzy pierwsze numery *Opiekuna*, pięknie i gustownie wydane, z drzeworytami niepozostawiającymi nic do życzenia. Przedmowa jednak do czytelników nie podobała się nam wcale, gdyż technicznie ona pewnym rodzajem zarozumiałości i narzucania się, jakby chciano w niej powiedzieć: „nie dobijamy się o względy wasze, lecz musicie nas czytać.” W obec zagraniczno-polskiej prasy, wzywającej naród do pracy w *milczeniu*, (prosimy zwrócić uwagę na te dwa wyrazy!) szczególnie zaś do pracy nad oświeceniem ludu, czem jednak dobroczynny rząd sam zająć się raczył, bez pomocy emigracyjnych oświecicieli, — dziwnie jakoś brzmią niżej przytoczone ustępy:

„Ludzie pracy i myśli, idą do was, niosąc pokarm dla duszy; praca wzmocniła ich siły, myśl wskazała drogę, z której nie zejść, chociaż może z początku obojętność spotkają.”

„Nieufność powiększy chwile czuwania, lecz nie podkopie wytrwałości (proszę zauważyć), do jakiej obowiązek obywatelski nas powołuje.”

„Nie dziwcie się czytelnicy, że w tem pierwszym

„przemówieniu do was, tak wyraźnie i z góry mówimy o obojętności, jakiej z waszej strony doznać możemy.”

„Ogół społeczeństwa za mało się brata z tą garstką ludzi, którzy umysłowej pracy poświęcili swe życie.”

„Wiemy, że orząc zagony, lemiesz nasz wyszczerbić się może, jednak żelaza nam nigdy nie zabraknie na nowe ostrza (czyż nie zabraknie?), które skorupę ziemi przedrze, kamień rozkruszy i z głębi wydobędzie najurodzajniejszą warstwę.” (Z kądże ta pewność? spodziewamy się, że szanowna redakcja powinna była nasamprzód mieć na względzie dobrą wolę czytelników swoich, lecz nie absolutny jakiś przymus z smutnych czasów 1863 r.)

„My więc dajemy wam (tyle łaski!) wszystko to, co mamy najlepszego w sobie (sic!) od was żądamy w zamian dobrej woli, opartej na wierze, zrodzonej z tego co czytać będziecie. (Jak to wysoko! *Opiekun Domowy* chce iść na równi z religją, bo zabrania wszelkiego zwątpienia w swoje dogmata!)

„Chce on (*Opiekun*) być waszym przyjacielem, doradcą; chce być uczestnikiem waszego wesela, chce nieść pociechę, gdy smutne losy zagaszą uśmiech na ustach, a głowę pochyla ku ziemi.”

„Pogodzić was z ludźmi, (z jakimi? A czyż czytelnicy nie ludzie?) nauczyć jak sobie radzić w codziennych kłopotach życia, rozjaśnić wam tajemki natury, oswoić was z myślą, że koniecznie krwawo nieraz trzeba pracować na chleb powszedni, że w największej niedoli nie godzi się odwracać oczów od nieba, rozerwać was, gdy tęsknota lub wyteżona uwaga znuży siły wasze, uleczyć, gdy niepokój i zwątpienie ogarnie duszę, przekonać was, że żadna praca nie krzywdzi, że obywatelstwo od was samych zależy (!), że nienawiść (do kogo?) wszystko niszczy, a miłość cały świat odradza — oto nasze zadanie, oto hasło naszego trudu!”

Tyle łaski, tyle łaski i za 40 groszy! Z jaką publicznością będzie miał do czytelnika *Opiekun*? Z przedmowy wnosić należy, że przeznaczony jest nie dla oświeconego polskiego narodu, lecz dla jakiegoś ludu ciemnego, dla jakichś dzikich, wyspiarzy, hotentotów, malajczyków, dahomejczyków.

„Oświecać ubogich i bogatych, nauczać w chacie i w salonie, to nasze powołanie!”

Dziwna rzecz! bogaci ludzie, zamieszkujący w salonach, nie byli oświeceni dopóki się nie zjawił *Opiekun*! O, teraz niezawodnie przejrze on ich skorupę!

„Żadna miłość własna, żaden poklask nie zdoła nas odwrócić od wytkniętego kierunku; raz obrany z mocą i godnością (?) będzie broniony do końca (!).”

Innymi słowy: praca będzie wytrwała; musicie nas słuchać, a stracicie zwątpienie i przyjdziecie do zgody, która cały świat odradza. Jakoż dalej przedmowa kończy się:

„Praca nasza trudna z pozoru, jednak będzie łatwa, bo z dobrej woli podjęta, bo na niewzruszonej prawdzie oparta. Tu koniec zacieśnia się z początkiem w nierozzerwany węzeł, dziś rozpoczynamy siew, kiedyś zrąchujemy plon”.

Bardzo zrozumiale! *Ojczyzna* coś podobnego opiewa!

Zaraz po tej przedmowie idzie przesłiczny wierszyk do *Matki Boskiej Milczenia*, wizerunek której, z obrazu *Hannibala* *Caracci*, umieszczony na pierwszej stronie. Każda zwrotka wierszyka zawiera w sobie wiersz:

„Milczmyż, czekajmy snu końca!”

Słowem: pracujmy i milczmy. Jak wyżej wspomniano.

Zobaczmyż teraz, o ile wierny jest mentor domowy szumnemu programowi swojemu, oświecenia bogaczy w salonach.

N. 1. Doktor Karol *Marcinkowski*, zyciorys krótki, i wzięty, malujący nieboszczyka tylko w kilku wydatniejszych rysach.

Obrazek z życia szewkiego — to dla szewców.

O zimnicy — artykuł bardzo pożyteczny i starannie wypracowany.

Takich pożytecznych artykułów należałoby czytać jak najwięcej, bo mogą nie jednego uchronić od tej choroby, tak zwyczajnej w naszym klimacie na wiosnę i jesień, szczególnie wśród biedniejszej klasy.

Przesadzanie drzew starych w każdej porze roku, z rycinami, które niczego nie uczą. Co powiedzą o tem ogrodnicy, jako ludzie fachowi — nie wiemy.

Rozmaitości. Przemówienie do ludu względem trzeciego życia, zachęcania go do nauki i uczciwej pracy, lubo stare, jednak za wsze na czasie.

N 2. *Soltysianka Sołódwna*, bardzo miłutka powiastka ludowa, z 4-ma drzeworytami, nacechowana uczuciem religijnem, czyta się z wielką przyjemnością.

O wronach i gawronach krajowych, nie w przenośnym znaczeniu, lecz o prawdziwych wronach i gawronach traktuje artykuł ten, wzięty z *Fauny* krajowej. Przy czem dołączone są rysunki wronca, gawrona, wrony, sroki i kawki. Artykuł opisuje całą historję naturalną tych ptaków. To bardzo dobrze, bo może chłop nie zna charakterystyki swoich ptaków. Dla kogoż przeznaczają się rysunki? Chłop bardzo dobrze zna powierzchowność tego ptactwa. Już się dla salonów.

Piła, krzyżownicowa dla stolarzy. To już nie dla salonów, lecz dla stolarzy.

Rozmaitości, same rozmaitości.

N 3. *Rhumkorff*, zyciorys krótki tego wynalazcy zastosowania elektryczności do rzemiosł.

Niedziela (legenda). Śliczny, wysoko poetyczny wiersz, stanowiący perłę wszystkich trzech numerów *Opiekuna*. Tyle w nim lekkości, tyle wdzięku, że nie można nie przeczytać po kilka razy i nie lubować się jego pięknościami.

Podróż w Tatry, początek opisu, który wroży zajęcie dla każdego czytelnika.

Hebel z regulatorem, to znów dla stolarzy.

Rozmaitości, z życia codziennego.

W ogólności witamy *Opiekuna Domowego* na widowni literatury krajowej, jako chlubne zjawisko. Artykuły jego czytają się z prawdziwą przyjemnością, mogą zająć każde towarzystwo i zasługują w zupełności na staranne zebranie wszystkich numerów, żeby w końcu roku mogły stanowić piękny tomik, i posłużyć do ozdoby każdej domowej biblioteczki. Zostajemy tylko przy naszym zdaniu, co do przedmowy.

Człowiek spadły z nieba.

Dziennik Pays zamieścił korespondencję z *Richmond*, prawdopodobnie kaczkę, jakimi nas amerykanie obdarzać zwykli, którą wszakże *dziennik* ten uważa za bardzo ważne odkrycie. Według jego słów, uczeni znajdują się w wielkim kłopotcie, i może w samej rzeczy coś nowego odkrywają. Przed 30-tu przecięt laty, zachciało się komuś wynaleźć mieszkanców na księżycu i świat prawie cały dał temu wiarę. Oto co pisze korespondent, jakby się zdawało na serjo.

W kraju *Arapabisów*, w odległości mil kilku od wierzchołka *James*, bogaty włościńskiem sir *Paxton*, szukając źródeł nafty, kopał ziemię w kilku miejscach do znacznej głębokości. Razu jednego rydel trafił o kamień, że zaś miało to miejsce w okolicy, w węgiel kamienny obfitującej, sądzono zrazu, iż napotkał pokłady węgla; natychmiast zaczęto odłupywać kawalki i wydobyto twardą mieszaninę, zawierającą porfir, kwarc i wiele części metalicznych.

Davis, uczony geolog z *Pitsburga*, prosił *Paxtona*, ażeby dalej odrywał ten dziwny kamień i po upływie 15-tu dni pracy zdołano odgrzebać całą powierzchnię górną nagromadzonej masy, kształtu podłużnego, a której części składowe, nie tylko nie mają najmniejszego podobieństwa z mineralami sąsiednimi, lecz podobnego nie można nawet znaleźć na całej kuli ziemskiej. Wysokość minerału dochodziła do 45 jardów, a szerokość do 30.

W niezwyčajnym tym mineralu dostrzeżono wiele popekań i szczelin, powierzchnia zaś jego pokryta była prawie całą jakąś czarną emalją, różnej grubości. Podług dowodzeń p. *Davis*, rzeczony minerał składa się z krzemionki, niklu, kobaltu, żelaza, kredy, miedzi, ołowiu, siarki, salmiaku, chloru srebra, grafitu, arseniku i t. p.

Skład minerału nie mógł zająć geologa. Skala, natrafiona opodal wierzchołka *James*, nie mogła należeć do ziemi. A zatem jest to aerolit i bardzo ciekawy, tak pod względem swej wielkości, jak składu i położenia. Do tej pory nie znajdowano aerolitów w pokładach pierwotnych. I jak to zwykle bywa, iż jedno odkrycie pociąga za sobą drugie, tak i w ślad za aerolitem nastąpiło drugie odkrycie ważniejsze, które zwróciło uwagę całej Ameryki do tego stopnia, iż niemal wojna przeniosła się na inne terytorjum i tłumy ciekawych zalegają kraj *Arapabisów*. Komisja, składająca się z uczonych i biegłych, przybyła na miejsce dla obejrzenia aerolitu *Paxtona* i *Davisa* i zdecydowała przewiercić go na wskróś, w kierunku głównej osi. W zagłębieniu czterech metrów, minerał przedstawiać zaczął niejakie zmiany; prawdopodobnie przebiegając atmosferę naszą, spekał się on od żaru i na powierzchni swej utworzył pewien roztop, następnie zaś masa przyjęła pozór porfiru,

przystrojonego w żyły żelaza i piękne kryształy kwarcu. W zagłębieniu siedmiu metrów, minerał przedstawiał pozór granitu z kryształami srebra. W dwudziestu zaś metrach napotkano już próżnię, z której wydobywający się gaz wywierconym otworem, zniewolił robotników do zaprzestania na chwilę swej pracy, niepodobienstwem było bowiem oddychać.

Wkrótce jednakże, poczęto rozszerzać otwór, i wykopano formalnie studnię. Zajęło to dziesięć minut czasu i wszyscy z wielką ciekawością oczekiwali na rezultat odkrycia, gdy wreszcie syn Paxtona i p. Davis spuścili się do tej studni.

Przeszło minut kilka okropnego oczekiwania, a w tem obydwa wyszli na wierzch bladzi, mało różniący się od martwych. John Paxton trzymał w ręku pewien rodzaj amfory, z jakiegoś białego metalu, pokrytej drobnymi dziurkami i upiękzonej jakimś dziwnym rysunkiem. Davis, odpocząwszy nieco, odczwał się, iż dostawszy się na dół wejścia, napotkali zaraz tę amforę; następnie spuściwszy się na sam spód, stanęli na metalowej podłodze; po bokach zaś widać było więcej amfor, które tak głęboko tkwiły w ścianach skały, iż niepodobienstwem było je wydostać gołymi rękami. Ciekawość była podniecona do najwyższego stopnia i postanowiono rozszerzyć otwór i zająć, jeżeli się uda, całą metalową pokrywę. Zaczęto więc pracować dzień i noc, i dopiero na trzeci dzień wieczorem dostać się zdołano do wnętrza tej jaskini. Następnie zachować było trzeba wszelkie ostrożności, ażeby wydobywający się gaz nie zapalił się, a tem samem nie zrzucił wybuchu, lecz na szczęście nie miało to miejsca, i lampy dobrze się paliły. Dwaj robotnicy, obydwa Paxtonowie, Davis i Murchison, spuściwszy się na dół, odwalili ciężką pokrywę metalową, całą prawie porysowaną, zczerniałą, a nawet popękaną w wielu miejscach. Lampy oświeciły złotym światłem całą tę przestrzeń nieregularną, rozciągającą się na dwa jardy, prawdopodobnie wykutą w skale granitowej.

Próżnia napełniła się jakimś pyłem kredowym i błyszczącymi stalaktytami. W pośrodku dała się widzieć postać człowieka, zupełnie jakby odziana w kredowe prześcieradło. Postać ta, dochodząca czterech stóp długości, leżała wyciągnięta; głowa spoczywała na poduszce z wapna, nogi zaś nikiły w białym nasypie.

Odlączenie tej postaci od granitu, wymagało wiele pracy i potrzeba było w końcu powiększyć wejście, celem wydostania jej na wierzch.

Skoro zdołano zdjąć wierzchnią warstwę, ujrano pod nią czystą mumję, wybornie zakonserwowaną, jakkolwiek w kilku miejscach nieco uszkodzoną. Nogi wprawdzie ucierpiały trochę przy tej operacji, za to głowa wydobyta została z powłoki w całości, gładką, bez włosów, a skóra na niej stwardniała i pomarszczyła się. Kształt jej czaszki był prawie trójkątny, twarz podługowata, od czoła nos wydłużony w kształcie trąby, usta małe z grubymi wargami, zębów mało, oczodoły zasypane kamyczkami; ręce niepospolitej długości, kompleksji niezbyt silnej, kolor skóry zdaje się złoty, nieco czerwonawy.

Przy tej mumji nie znaleziono żadnego narzędzia, żadnego przedmiotu, wyjąwszy małego krążka metalowego, na którym wryte były jakieś znaki.

Nie można było powątpiewać, że stworzenie to podobne jest do człowieka, chociaż nie do mieszkańca naszej ziemi i że aerolit, łącznie z tą mumją, spadł na ziemię jeszcze w bardzo odległej epoce geologicznej. Lecz skądże spadł ten planetarny mieszkaniec? Wszakże nie z księżycy, jakkolwiek aerolity w nadzwyczaj szybkim pędzie spadają, to trudno jednak przypuścić, iżby spadały z księżycy.

Murchison, oczyściwszy ów krążek metaliczny i następnie przyglądając się mu uważnie, wykrył na nim wyobrażenia: nosorożca, palmy, gwiazdy czy też słońca, w stronie słońca mieściły się jeszcze trzy gwiazdki, a dalej jedna wielka. Uczony ten, zmierzwszy przestrzeń w tej grupie, znalazł jak najdokładniejszą odległość planet Merkurego, Wenus, Ziemi i Marsa względem słońca.

Planeta Mars wyobrażona jest na rysunku w ogromnych rozmiarach. Można przypuszczać, że i tam człowiek obdarzony jest znacznym samolubstwem, i dla tego też według wszelkiego podobieństwa aerolit spaść musiał z Marsa, naszego sąsiada, gdzie mieszkańcy powinni być podobni do mieszkańców ziemi. Według badań uczonych, Mars posiada wiele podobieństwa z naszą planetą; widać

tam góry, oceany, łąd stały, a zatem i człowiek może tam być prawie taki sam.

Wprawdzie, znaleziony typ był nieco odmienniego kształtu, nadmienić jednakże wypada, iż aerolit ten spadł na ziemię przed kilkoma milionami lat, kiedy warunki życia na planecie mogły być inne.

Jakimże sposobem ten aerolit z Marsa dostał się na ziemię? powinna objaśnić nauka.

Aerolit uniósł za sobą cząstkę ziemi, na której znajdował się grób. Oczywiście, że na tej planecie, umarłych chowają w skalach, gdzie wykuwają miejsce dla ciała, które zczasem zamienia się w mumję.

Nauka może wiele postąpić, badając to zjawisko. Czyż dawno uczeni nie wierzyli w żadne aerolity i wtenczas tylko przekonali się o tem, kiedy niektórzy z członków akademji o mało nie zostali przynięceni niebieskimi kamieniami: I cóż teraz rzekną uczeni, gdy się im przedstawi człowieka dobrze zachowanego, który tam kiedyś z planety Marsa miał dostać się na ziemię naszą?

Inni korespondenci potwierdzają rzeczywistość tej wiadomości, obiecując przytem nadesłać fotografię aerolitu i mumji, obecnie znajdującej się już w gabinecie mineralogicznym Paxtona, gdzie ją każdy oglądać może.

Mumja umieszczona horyzontalnie w takim samym położeniu, w jakim znaleziono ją w skale. Davis, nie pozwala żeby się jej dotykano lub bardziej ją oczyszczano, życzy sobie bowiem, ażeby w pierwszej zebrał się uczeni i należycie takową obejrzel. Z tego więc powodu, nie robiono dotąd jej odcisku, lecz fotografij zdjęto wiele i zapewne wkrótce ukaza się one w europejskich dziennikach. Z pierwszego wejrzenia, mumja pokryta białawą powłoką, wydaje się posagiem, a masa, w której się znajduje, podobna jest do marmurowego sarkofagu. Miejscami odsoniwszy tę wierzchnią powłokę, przypatrzeć się można temu obcemu jestestwu. Z razu możnaby go wziąć za małpę, lecz po bliższem rozpoznaniu, jest to coś pośredniego między człowiekiem i małpą.

Głowa prawie foremna, czaszka jednak trochę od wierzchu spłaszczona, szczęki zamknięte, z czoła poczyna się nos w kształcie trąby, uległ on już zniszczeniu, usta małe, a przytem zasłonięte niejako tą trąbą, w dolnej i wierzchniej szczęce po kilka zębów, podbródek mały, szyja długa, wązkie plecy, ręce długie z cienkimi palcami, nogi podobnież cienne. Jakkolwiek brak włosów na głowie nie dowodzi to jednak, iżby człowiek ten miał być łysym; włosy mogły wypaść od gorąca, na piersi wszakże w powłoce widać kilka włosków, koloru rudawego. Ciało, tam gdzie nie jest zwęglone, ma kolor ciemno czerwony.

Również ciekawym jest skład całej tej pokrywy metalowej, powierzchnia jej pogięta i popękana ma pewne podobieństwo do zczerniałego srebra. Na powierzchni wewnętrznej, która jest gładką, widać się dają linje różnych kształtów, wyobrażenia najfantastyczniejszych utworów i innych zupełnie obcych przedmiotów. Na metalowej powierzchni wryty obraz zwierzęcia, przedstawia nosorożca, następnie słońce, a obok niego w dokładnych rozmiarach Wenus, Ziemię, Marsa dalej Jupitera i Saturna, na dole jakieś znaki, które mogą być cyframi. Pod palmą napotykaną wyobrażenie typu ludzi, jaki w aerolicie znaleziono. Metalowy ten krążek, może być kluczem w zagadce, nad rozwiązaniem której, uczeni łamią sobie głowę.

Kronika.

* (Druć telegrafu zaatlantycznego) ma być zabrany na okręt *Great Eastern*, która to czynność, wraz z przysposobieniem tego okrętu do żeglugi, zabierze pięć miesięcy czasu. Przeto statek ten opuści Medwaj dopiero w czerwcu, i mieć będzie przed sobą nalepszą do wykonywania swych robót porę roku.

* Filiżanka porcelanowa, zabrana 18-go czerwca 1815 r. wraz z bagażami cesarza Napoleona I-go, ma być wkrótce, jak donosi *La Presse*, sprzedana na licytacji w Berlinie. Licytacja ta publiczna uorganizowaną została staraniem pruskiego ministra wojny, który chce poświęcić sumę ztąd osiągniętą na cel dobroczynny. Wyż wspomniona gazeta nadmienia przy tej sposobności, że widać iż w stolicy Prus nie dbają o założenie muzeum historycznego na cześć zwycięzcy z pod Jena.

TEATRA W WARSZAWIE.

WIELKI TEATR. — Dziś w Piątek dnia 20-go Stycznia 1865 r., osiemnaste przedstawienie Artystów Opery Włoskiej, abonament lit. C. Nr. 6. Opera Romantyczno-Komiczna w 4-ach aktach z muzyką

Flotowa, **Marta**, czyli **Jarmark w Richmond**, odśpiewana przez pp. *Giovannoni, Trebelli-Bettini, Kozieradzkiego, Bettiniego, Ciampiego, Pawlewskiego, Kaweckiego*. Zacznie się o godzinie 7-ej.

Teatr Rozmaitości. — Dziś w Piątek dnia 20-go Stycznia 1865 roku, Komedja ze śpiewem w 1-nym akcie, pp. Grange i Laubert Thiboust, tłumaczona, **Było to pod Wagram**. — Komedja w 1-nym akcie, oryginalnie napisana przez J. Korzeniowskiego, **Doktor Medycyny**. — Krotchwila ze śpiewkami w 1-nym akcie, z francuzkiego p. Clairville tłumaczona, **Małe nieprzyjemności życia ludzkiego**.

Zacznie się o godzinie 7-ej.

Jutro w Sobotę Wielki Teatr: **Mauprat**.

CENY TARGOWE.

Rodzaj produktów	dnia 19 Stycznia 1864 r.			
	Czetwert od — do		Korzec od — do	
ruble srebrne i kopiejki				
Pszenvica	7 79	8 28	4 75	5 5
Żyto	4 92	5 4	3 —	3 7 1/2
Jęczmień	—	4 10	—	2 50
Owies	—	2 95	—	1 80
Groch polny	6 56	7 38	4 —	4 50
Kartofle	—	1 48	—	— 90
Pud siana od kop. 33 do kop. 45.				
Pud słomy od kop. 20 do kop. 25.				
Okowity wiadro od rs. 2 k. 66 1/2 do rs. 2 k. 73 3/4				
„ garniec od kop. 87 do kop. 90.				

KURS BIURETY WARSZAWSKIEJ. z dnia 20 Stycznia 1865 r.

Mianoty.	ładano		płacono	
	rsr.	kop.	rsr.	kop.
Pół-Imperjal Rosyjskie	—	—	—	—
Dukaty Holenderskie nowe watas	—	—	—	—
Papiry.				
Oblig. Skar. za 100 rs. (opr. kupon).	89	28	—	—
Listy Zast. III-go Okresu Serya I i 2 (oprócz kuponu) za 15 rs.	14	54 1/2	14	52 1/2
ditto Serya II.	—	—	—	—
Akcje Głównego Towarzystwa Rosyjskiego Dróg Żelaznych	120	—	—	—
Oblig. wspólni Żeglugi Parowej, w Królestwie Pols. po 750 rs.	—	—	—	—
Akcje Wspólni Żeglugi Parowej po rs. 100	—	—	—	—
Akcje Drogi Żelaznej Warszawsko-Bgdoskiej po rs. 100 i 500	79	75	—	—
Akcje Drogi Żelaz. Warsz.-Wiedeńskiej	69	50	69	—
Nowa Rosyjska pożyczka prem. z r. 1865	99	—	98	50
Wexle.				
Berlin 100 Tal.	2 M.	114	75	114 60
„ 100 Tal.	E. t.	—	—	—
Gdańsk 100 Tal.	2 M.	—	—	—
„ 100 Tal.	E. t.	—	—	—
Hamburg 300 Bmk.	2 M.	177	—	—
Londyn 1 Fb. St.	3 M.	7	72 1/2	7 70
Moskwa 100 Rs.	1 M.	99	50	—
Petersburg 100 Rs.	1 M.	99	67	—
„ 100 Rs.	E. t.	—	—	—
Paryż 300 Fr.	2 M.	13	—	92 70
„ 300 Fr.	1 M.	—	—	—
Wiedeń 150 Ek.	2 M.	100	35	—

Wartość kuponu bieżącego od oblig. Skarbu r. 1 k. 22 2/3
„ „ od Listów Zast. III-go Okresu k. 4 2/3
„ „ od Nowej Rosyjskiej Pożyczki Rs. — Kop. —

KURSA TELEGRAFICZNE.

z Berlina dnia 19 Stycznia

	Żądają	Płacą
z Berlina.		
5a Pożyczka Rosyjska	—	71 1/8
6ta „ „ „	—	86 1/4
Obligacje Skarbowe 4 1/2%	—	71 1/8
Listy Zastawne 4%	—	75 1/4
Bilety Banku Rosyjskiego	—	78 1/8
Weksle na Warszawę	—	77 3/4
„ „ Petersburg 3 tygodniowy	—	86 3/8
„ „ „ 3 miesięczny	—	85 1/4
„ „ Londyn 3 „ „	—	620 1/4
„ „ Paryż 2 „ „	—	80
„ „ Hamburg 2 „ „	—	151 3/4
„ „ Wiedeń 2 „ „	—	86 1/2
Koleje Rosyjskie	—	77 1/2
Żyto na targu	—	34 1/4
„ dostawę późniejszą	—	34 1/4
z Wiednia.		
Weksle na Londyn	—	114 80
„ „ Hamburg	—	86 90
„ „ Paryż	—	45 60
Pożyczka Narodowa	—	80 30
5% Metaliki	—	72 20
Akcje Banku Kredytowego	—	183 30
z Paryża.		
Renta 3%	—	67 —
Akcje Kredytu Ruchomego	—	956
z Londynu.		
5% Papiry (Consols)	—	89 3/4

